

Kültürel Haklar Alanındaki Özel Raportörlük, BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği altında yer alan özel yetkili bir raportörlüktür. Bu Raportörlüğün amacı, insan hakları sisteminde kültürel haklara daha fazla görünürlük kazandırmak, bu konudaki ihlallerin vehametini dikkat çekmek ve bu hakkın herkes için sağlanmasını teşvik etmektir.

Alexandra Xanthaki, 2021 yılından beri Kültürel Haklar Alanındaki Özel Raportör olarak görev yapmaktadır. Bu katkı çağrısıyla Özel Raportör, spor yapma hakkını, kültürel hakların kapsayıcı çerçevesine yerleştirmeyi ve bu çerçeveden ele alarak hem kültürel haklar hem de tüm insan haklarının iyileştirilmesine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Spor Yaşamına Katılma Hakkı Üzerine Katkı Çağrısını Türkçeye çevirdik ve ilginize sunuyoruz. Katkı çağrı metninin orjinal versiyonuna aşağıdaki linkten ulaşabilirsiniz:

<https://www.ohchr.org/en/calls-for-input/2024/call-input-right-participate-sports>

Çeviren: Av. İpek Sezgin

Kültürel Haklar Alanındaki Özel Raportör

“Spor Yaşamına Katılma Hakkı Üzerine Katkı Çağrısı”

Son Teslim Tarihi

10 Mayıs 2024

Amaç

Özel Raportörün Ekim 2024'te Genel Kurul'a sunmak üzere hazırlayacağı rapor için bilgi sağlamak.

Arka Plan Bilgisi

Birleşmiş Milletler'in Kültürel Haklar Alanındaki Özel Raportörü, Sayın Alexandra Xanthaki, Ekim 2024'te Genel Kurul'a sunacağı raporunda spor yaşamına katılma hakkını ele alacaktır.

Bir insan hakkı olarak spor yaşamına katılma hakkı, tüm insanların kültürel yaşama katılma hakkının bir parçasıdır. Kültür, insan varlığının tüm yönlerini içeren geniş ve kapsayıcı bir kavram olduğu için sporu da içine almaktadır. Kültürel haklar, her bireyin bireysel olarak, başkalarıyla birlikte olduğu kadar insan gruplarının da insanlıklarını, dünya görüşlerini ve varoluşlarına ve gelişimlerine verdikleri anlamları geliştirmeleri ve ifade etmeleri için gerekli olan değerleri, inançları, fikir ve kanaatleri, dilleri, bilgileri, sanatları, kuruluşları ve yaşam biçimleri gibi unsurları koruma ve bu unsurlar aracılığıyla insanîyetlerini geliştirme ve ifade etme haklarını korumaktadır. Kültürel haklar ayrıca, bu tür kimlik oluşturma ve geliştirme süreçlerinin gerçekleşmesini sağlayan kültürel mirasa ve kaynaklara erişimi de korur.

Bir insan hakkı olarak spora katılma hakkı, özünde yaş, renk, cinsiyet ve toplumsal cinsiyet, cinsel yönelim, dil, din, siyasi veya diğer başka bir görüş, ulusal ve sosyal köken, malvarlığı, engellilik durumu, doğum veya diğer statüsel faktörlerden bağımsız bir şekilde bireysel olarak veya başkalarıyla birlikte bir topluluk halinde spor faaliyetlerine katılma özgürlüğünü kapsar. Bu hak, sporun fiziksel ve zihinsel refahı teşvik etmedeki, sosyal katılımı, kültürel dışavurumu desteklemedeki ve kişisel gelişimi beslemedeki önemini kabul eder. Bu hak ile alternatif spor ve oyun formları da korunmaktadır.

Birçok uluslararası enstrüman, örneğin dinlenme ve boş zaman hakkı, herkesin ulaşılacak en yüksek fiziksel ve zihinsel sağlık standartlarından yararlanma hakkı, çocukların oyun, eğlence ve spor yapma hakkı¹, engelli kişilerin spora katılma hakkı², kadın ve erkeklerin spora katılımında eşit fırsatlara sahip olma hakkı³ gibi hakların korunması yoluyla spor hakkının tanınmasını desteklemektedir.

Özel Raportör, spor hakkını kültürel haklar çerçevesine yerleştirerek, spor ve oyuna yönelik kültürel haklar yaklaşımının benimsenmesinin önemini vurgulamayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda hakkın kapsamını aşağıdaki açılardan incelemeyi amaçlamaktadır:

- Sporun kültürel ifade ve insanlar ve toplumların kültürel yaşama katılımındaki rolü;
- Genel olarak ve özellikle kadınlar, LGBTQI+ bireyler ve farklı toplumsal cinsiyet kimliklerine sahip kişiler, engelliler, göçmenler, mülteciler, marjinal ve diğer kırılgan gruplar açısından spora erişim ve katılımı ilgili zorluklar ve en iyi uygulamalar;
- Çocukların ve yaşlıların erişim ve katılımındaki engeller;
- Ticarileşme ve profesyonelleşmenin katılımı marjinalleştirmedeki rolü;
- Eşit erişim ve katılımın sağlanması için gerekli sosyo-ekonomik koşullar ve spora katılım hakkını etkileyen yönetim ve hesap verebilirliğin rolü.

Ayrıca, tüm sporların kültürel hakların da içine dahil olduğu insan haklarına uygun değerler taşıyıp taşımadığını ve kültürel çeşitliliği ne ölçüde teşvik ettiği de dikkate alınmalıdır.

Sorular

Tüm soruları veya işinize ve/veya deneyimimize daha yakın olanları cevaplamayı tercih edebilirsiniz.

Genel

1. Bireylerin kimliklerini geliştirmede spor ve oyunun faydaları ve potansiyel eksiklikleri nelerdir? Grupların kimliklerini ve kültürel çeşitliliklerini geliştirmede spor ve oyun ne ölçüde etkilidir? Bu faydalar ve potansiyel eksiklikler ülkenizin politika ve programlarında ne ölçüde yansımaktadır?

¹ Oyun Tüm Çocuklar İçin Bir Temel Hak- Oyun Savunucuları

<https://toyi.io/tr/2019/04/23/oyun-tum-cocuklar-icin-temel-bir-hak/#:~:text=Birle%C5%9Fmi%C5%9F%20Milletler%20%C3%87ocuk%20Haklar%C4%B1na%20Dair%20S%C3%B6zle%C5%9Fmesi%2C%20Madde%2031%3A,ya%C5%9Fama%20serbest%C3%A7e%20kat%C4%B1ma%20hakk%C4%B1n%C4%B1%20tan%C4%B1rlar.>

² <https://www.sportanddev.org/latest/news/right-sports-persons-disabilities>

³ <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/578880>

<https://ceidizler.ceid.org.tr/dosya/sporda-toplumsal-cinsiyet-esitligi-guncelleme-raporu-isbnpdf.pdf>

Yönetişim

2. Ulusal mevzuatta veya başka yerlerde, insan hakları yükümlülüklerinin, özellikle de spor yapan kişiler ile profesyonel sporcuların, hakemlerin, karar vericiler ile seyircilerin insan hakları/kültürel hakları ile ilgili olanların, spor kuruluşlarının yönetim organlarında, özel spor etkinlikleri organizatörleri veya spor şirketleri nezdinde de geçerli olmasını sağlamak üzere ne gibi tedbirler mevcuttur? Bu çerçeveler nasıl güçlendirilebilir?
3. Spora katılma hakları ihlal edilen kişilerin başvurabileceği ve etkili bir çözüm elde edebileceği hangi kurumlar veya mekanizmalar mevcuttur?
4. Sporla ilgili yönetim organlarının veya birliklerin tüm kişilerin spor yaşamına katılma hakları üzerindeki rolü ve etkisi nedir? Bu yapılar, katılımı, yönetişimi veya hesap verebilirliği güçlendirmek için nasıl iyileştirilebilir?

Spor Yaşamına Katılım

5. Herkesin spor yaşamına katılımını sağlamanın önündeki başlıca engeller nelerdir? Herkesi etkileyen genel engelleri (örneğin, yolsuzluk) veya yaş, renk, cinsiyet ve toplumsal cinsiyet, cinsel yönelim, dil, din, siyasi veya diğer herhangi bir görüş, ulusal veya toplumsal köken, mal varlığı, engellilik durumu, doğum veya diğer statüsel farklılıklar nedeniyle ayrımcılık gibi belirli gruplara yönelik engelleri tartışabilirsiniz.
6. Hükümetiniz/kuruluşunuz yakın zamanda yaşanan veya devam eden çatışmaların bir sonucu olarak sporcuların katılımını sınırlamak veya kolaylaştırmak için aldığı önlemler nelerdir?
7. Lütfen Devletinizin, kültürel topluluklar tarafından başlatılan ve kültürel çeşitlilik içeren spor programlarını teşvik etme yönündeki çabalarını değerlendiriniz.

Yerli Halklar ve Spor Yaşamı

8. Sporda yerli halklara ait sembollerin, imgelerin ve isimlerin olumlu veya olumsuz kullanımını tartışınız. Bunlar rıza ve saygı çerçevesinde kullanılıyor mu?
9. Yerli halklara ait geleneksel oyunlar ve sporlar, ulusal ve uluslararası spor etkinliklerine dahil ediliyor mu? Yerli halklar planlamada, yönetişim veya liderlik rollerinde yer alıyor mu? Yerli halklar katıldıkları spor etkinliklerinden eşit şekilde yararlanabiliyorlar mı?

Büyük Spor Etkinlikleri

10. Büyük spor etkinliklerinin yerel toplulukların kültürel hakları üzerindeki olumlu ve/veya olumsuz etkilerine dair örnekleriniz var mı?

Sporun Ticarileşmesi

11. Lütfen, sporda ticari çıkarların, pazarlamanın veya sporda kâr arayışının kültürel haklara aykırı kararlara veya eylemlere yol açtığı örnekleri paylaşınız.

Yanıtların Teslim Edilmesi

Lütfen kurumunuz/kuruluşunuz için en uygun olan soruları seçiniz ve bunları yanıtlandırınız. Yanıtlarınızı 3000 kelime ile sınırlandırınız ve gerekirse yanıtlarınıza ek ekleyiniz.

Cevaplarınızın değerlendirilmesini kolaylaştırmak için lütfen cevaplarınızı Word formatında, İngilizce, Fransızca veya İspanyolca dillerinden birinde gönderiniz.

Lütfen katkınızı içeren belgenin üzerinde katkı yapan kuruluşu açıkça belirtiniz ve paragraflarınızı numaralandırınız.

Tüm başvurular OHCR web sitesinden paylaşılacaktır.

Başvurular **10 Mayıs 2024** tarihine kadar teslim edilmelidir. Katkılar ve yorumlar e-posta, fax ve posta yoluyla gönderilebilir.

E-Posta adresi: hrc-sr-culturalrights@un.org

E-Posta Konusu: Submission: Right to participate in sports

Kelime Sınırı: 3000

Dosya Formatı: Word

Kabul Edilen Diller: İngilizce, Fransızca ve İspanyolca

Posta Adresi : Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights
United Nations Office at Geneva
CH 1211 Geneva 10
Switzerland